

DVACÁTÉ STOLETÍ TŘETÍM OKEM

Klára Fleyberková

Románový objev roku! Napsat takové heslo na zadní stranu obálky prozaického debutu je přinejmenším odvážný počin. U knihy *Svatava* se tohoto projevu autorského či nakladatelského sebevědomí jeden či druhý subjekt dopouští. Možná věří v sílu sugesce. K tématu románu by to nemělo daleko.

Kunsthistorička Jolanta Trojak se ve své prvotině vydala do hašišovým dýmem provoněného světa ezoterických nauk, okultismu a spiritistů. Na samém začátku dvacátého století se jeden malíř zápasící s tvůrčí krizí setkává s podivuhodným člověkem, který si říká Bombardi a vmžiku se v klidné levitaci vznáší u stropu pražské křemý. O stovku kilometrů dál, v mekke spiritismu, se zatím žena jménem Svatava potýká s náhlými vytrženími. Svůj novopacký byt v záchvatech neznámé tvůrčí energie pokrývá kresbami.

Trojak před čtenáře rozkládá širokou hrací plochu, do jejíchž rohů postupně umísťuje další a další roztodivné figurky. Každá z nich kráčí svou vlastní cestou. Že se jednou setkají někde uprostřed, se nabízí. Autorka si ale dává načas a jejich střety plánuje vynalézavě a nepředvídatelně. Některé neprotne v podstatě vůbec, čímž čtenáře neustále drží v šachu. Šikovně promyšlená konstrukce knihy jí dovoluje kombinovat dostředivou sílu s tou odstředivou — příběh se rozbíhá do stále větší šíře, jeho linky se však více či méně pořád sbíhají.

Napětí udržuje s elegantní lehkostí, k čemuž si dopomáhá i humorem a jemnou ironií. Dlouhá barvitá souvětí skládají výrazné atmosféry a nálady. Šantán, ve kterém Svatava vystupuje, byt zastavěný pozůstalostí Madame Blavatské i prosvětlený ateliér malíře Adámka se před čtenářem rozprostírají jako film. Film podbarvený potouchlým zvukem flašinetu.

Pak se ale něco stane. Jakmile kdesi v poslední čtvrtině svazku otočíte list s nadpisem „část druhá“, flašinet přestane hrát. V závěrečné pasáži Jolanta Trojak změní styl a z groteskního květnatého textu se překlápí do duchovně laděného zkoumání

základních otázek bytí a vnitřní integrity. Svatava se po vyčerpávající showbyznysové kariéře média setkává s uprchlým spasilitelem z Indie, jehož cesty čtenář taktéž sledoval v první části knihy. Všechny ty, kteří je doposud v příběhu doprovázeli, nechávají na předchozích stranách. Barevný, širý svět bizarních kulís se smrskne na intimní samotu dvou vyvolených, aby ve společných rozhovorech otevřeli jiný svět — ten duchovní.

Trojak se v závěru své knihy noří do východních filozofií, ohledává psychologická zákoutí lidské duše, zpomaluje a prohlubuje celý román. Přes institucionalizované spiritisty, ty, pro něž je ezoterika hlavně dekadentní zábavou, ty, jimž představuje dobrý výdělek nebo únik od nového světa bujícího průmyslu i od sebe samého, se postupně dostane až k jedincům, v nichž se duchovní rozměry otevírají úplně přirozeně a samovolně.

Je třeba říct, že si autorka pro svou prvotinu zvolila velmi vděčné prostředí. Spiritismus, okultismus, ezoterika vybízejí k divokým popisům prostředí i postav, umožňují konstrukci vyhrocených bizarních charakterů a situací. I proto autory přitahují opakovaně (při čtení *Svatavy* se na mysl dere třeba neprávem už trochu pozapomenutý román Jakuba Dotlačila *Jiné životy Hynka Harra*). Všeho toho potenciálu román využívá bezesbytku, jsou tu siamská dvojčata, muž s boa a podpatky, Indové s tečkami mezi očima, fakiři... Právě závěrečným přehozením na jinou kolej ale Trojak staví druhé patro nad potenciální přizemnost těch — možná už ošoupaných — kulís.

Její kniha věrohodně zachycuje prostředí staré Prahy nového století s rozbujelelou kulturou intelektuálního milieu rozkročeného mezi duchovnem a uměním. Už proto, že při psaní vycházela z dobové duchovní literatury, spiritistických časopisů i odborných zdrojů a využila také svou vlastní kunsthistorickou odbornost. Umně rozehraný epický spletenec akcí a figur by sám o sobě stačil na průměrně zábavný, dobře napsaný a akční román s gradací

Jolanta Trojak
Svatava
Host, Brno 2022
352 stran

a ještě akčnějším vyústěním. Trojak si ale dopřála rebelii to všechno před finální akcí odmítnout a očekávání odhodit. Nikdy se nedozvíme, jakou spoušť a chaos za sebou Svatava prchající s už uprchlým mesiášem zanechali. Co bude dělat promotér Ostrý, který právě přišel o svou hlavní hvězdu? Čím kouzelník Howard rozdmýchá svou slávu, pokud se nemá s kým poměřit? Co si počne Bombardi a jeho svita, když neuhlídali toho, kdo měl spasit lidstvo?

Uřvaný svět plný hysterie náhle zmlkne a čtenář se poprvé zřetelně podívá do nitra titulní postavy. Až tam pochopí, co je snad hlavní myšlenkou celé knihy. Že rozeznat, kdo jsem a co se to děje v mém vnitřním světě, někdy vyžaduje na chvíli vypnout ten vnější, nechat ho za sebou. Když trochu přimhouří oko nad místy legračně edukativní nótou výkladů filozofie, třeba opravdu dokáže nahlédnout i do sebe. Přinejmenším jedním, když ne třetím okem. ●